

Posudek diplomové práce

JUDr. Milan Tomeš

Studentka paní Lenka Hrdličková, dále jen studentka, si zvolila jako téma své diplomové práce „Svoboda vyznání“. Práci jsem hodnotil po stránce materiální a formální.

Vyhodnocení formální stránky práce zahrnuje zkoumání, zda práce vyhovuje rozsahem, způsobem nakládání s citacemi, bohatostí zpracovaných pramenů a zpracováním technické stránky. Práce má 57 stran vlastního textu. Tím se řadí mezi práce, které naplňují dolní hranici stanovenou pro minimální rozsah textu.

Práce z hlediska počtu znaků na řádek i počtu řádek na stránce se jeví uspokojivě zvládnutou. Text je přehledně členěn. Obsahuje vlastní text, závěr, cizojazyčné resumé, seznam literatury i další předepsané náležitosti.

Práce s citacemi je přijatelná. V zásadě se označují veškeré přejaté myšlenky. Studentka proto nenechává žádné pochyby o rozsahu přejatého textu.

Studentka pro potřeby práce zpracovala řadu zdrojů. Výčet zahrnuje 16 monografií, 8 odborných článků, internetové materiály jsou zastoupeny v počtu 20 odkazů. Použila i početnou řadu judikátů. Jsou zařazeny i cizojazyčné zdroje. Celkově hodnotím množství použité literatury zejména s ohledem na počet monografií jako velmi uspokojivé.

Obsahové hodnocení se věnuje způsobu naplnění práce textem. Zkoumá, zda je text logický, provázaný a přínosný. Zkoumá, zda nejde o prostě převzaté nebo popisné stati, které netvoří ucelený provázaný celek.

Autorka zahajuje práci vymezením pojmů a popisem mezinárodních dokumentů zakotvením v ČR. Pokouší se o definici náboženství a správně odlišuje samotnou víru. Nejsem však přesvědčen, že svoboda vyznání je pravidelnou součástí první generace lidských práv, jak autorka na straně 4 cituje. Historicky je svoboda vyznání produktem převážně posledních dvou uplynulých století.

Rovněž si dovoluji nesouhlasit s postojem autorky, že svoboda vyznání je uplatňována člověkem od narození, protože je spojena se smýšlením rodičů. Tady je třeba autorce připomenout atributy lidských práv a to nezadatelnost. Vykonává-li mé právo někdo jiný nebo za mne, pak to této zásadě odporuje, a těžko jde o svobodný výkon. Přidejme pochybnost prostě biologickou, kdy těžko lze od novorozence očekávat pochopení situace, že vykonává nebo je na něm vykonáváno nějaké právo. Tím je svoboda vyznání poněkud zastíněna.

Autorka opustila tradiční pojetí diplomové práce, která má svou historickou část a nezkoumá vývoj právní úpravy do minulosti. Z části je to ale v tomto případě škoda. Náboženská svoboda i na našem území oscilovala, a nelze ji rozhodně chápat jako historickou samozřejmost.

Velmi zajímavá je část, kde se věnuje EULP a kde se potýká s prvními judikáty ESLP. Autorce je však třeba vytknout, že přebírá zdroje, aniž by je kriticky zkoumala. Povaha vyznání jako neomezeného práva naráží na nedávnou zkušenost na území ČR, kdy svoboda myšlení rozhodně nedotknutelná nebyla a byla omezována různými způsoby. Autorka se mezi dokumenty zaobírá Chartou základních práv a pomíjí že EU nedávno přijala Lisabonskou smlouvou katalog, který závazný je.

Rozbor českých reálií začíná Listinou. Pozornost však textu není příliš věnována, omezuje se na několik málo úvodních poznámek, a autorka dost brzy přechází k zákonu. Nicméně obsahu Listiny se opět věnuje dále a pasáž působí nekonzistentně. Dosud aplikovaná čtivost se zde ztrácí. Soustředěný rozbor tohoto práva by ale měl být esenciální součástí. To autorka sice činí v části třetí, ale z jiného omezeného úhlu pohledu. Systematický rozbor proto zůstal práci upřen.

Následně rozebírá poměr speciality a subsidiarity. Zkoumá vztah k jiným právům. Jsou to logické části práce a ústrojně zařazené. Nicméně pominutí práva svobody myšlení jasné není. Je to právo subsidiární, čili obecné k speciálnímu.

Autorka na straně 18 uvedla, že vlivem divadelních představení a jejich radikálních názorů veřejně takto šířených vedlo ve Francii k revoluci v 18. století. Je to nonsens a degradace důvodů a motivů tzv. Francouzské revoluce. Autorka bohužel nevysvětluje, kde tento názor vyčetla, a proč jej zastává. Diskutovat s ní lze proto jen těžko. Nejasné je její prohlášení o svobodě projevu na straně 19, který se týká kritiky názorů. Jednak není jasné, proč se domnívá, že vhodným příkladem je konflikt názorů papeže katolické církve a médií, pokud jde o použití kondomů a jednak není jasné, proč kritické respektive popírající názory jsou názory médií a nikoliv papeže. Když zcela evidentně je to v tomto právě katolická církev, která právo svobody projevu užívá ke kritice užívání kondomů, tedy situace je opačná.

Jsem však velmi potěšen, že autorka se důsledně snaží o vlastní komentář jednotlivé problematiky i když se shora uvedenými potížemi. Pouhé seskupení citací jiných autorů bez tohoto přístupu by ztrácelo význam jako důkaz schopnosti samostatně postulovat názor. Rovněž judikatura zpracovaná v části věnované tzv. hate speech je velmi poučná.

Následně přechází k náboženským symbolům a odívání. Což ústavněprávní rovinu poněkud opouští, pokud se nebudeme odkazovat na právo svobodně činit cokoli, co není výslovně zakázáno, tomu je věnována více než jedna třetina práce.

Z hlediska obsahového prokázala autorka zásadní schopnost shromáždit dostatečné množství pramenů, které zpracoval jednotným uceleným způsobem. Práce má tendenci k přirozené gradaci. Míra zastoupení jednotlivých dílčích témat je odpovídající a logika řazení je zjevná. Autorka se proto tématu věnovala s dostatečnou péčí. Jednotlivé kapitoly jsou zpracovány do přiměřených podrobností, a jsou informačně výtěžné. Jádro práce je věnována převážná většina textu. Zásadní je veliký rozsah použití judikatury. Výhradu mám k rozpracování části třetí, jak je shora uvedeno. Postavení svobody vyznání v Listině není rozebráno vyčerpávajícím způsobem.

Práci studentky celkově hodnotím jako vyhovující po stránce formální i materiální. Práce dokazuje, že studentka náležitě zvládla obor, znalosti dokáže použít tvořivým způsobem, je schopna

za jednotným účelem vyhledat potřebné odborné materiály, se kterými je schopna náležitě odborně zacházet, takže splňuje předpoklady očekávané od studentky pátého ročníku.

K náboženské symbolice se vyjadřovat nechci. Je zjevně záležitostí svobody vyznání nebo spíš práva na nedotknutelnost, zda dám či nedám najevo svou příslušnost k náboženskému směru. Dokonce lze říci, zda je vůbec odůvodněné spojovat s takovým symbolem příslušnost k čemukoliv. V návaznosti na kauzu Lautsi proti Itálii, lze však odkázat na názor, který autorka vyzdvihla na straně 42 a dodat, že školu ustavuje určitá komunita, a ta je oprávněna dát najevo, že vzdělání poskytuje jako výraz určitého přesvědčení a přihlášení se k určité tradici.

Přítomnost náboženského symbolu jako takového ve veřejném prostoru proto těžko shledávat závadným a porušujícím neutralitu vzdělávání ve státních zařízeních, pokud s tím není spojen tlak na přijetí určitého světonázoru. Zobrazení prezidenta ve školách také výrazem obdivu ke konkrétní osobě, ale projevem příslušnosti k republikánskému zřízení.

Narazil jsem na názor studentky, že by evropským studentům, mělo být zprostředkováno studium islámu, judaismu a křesťanství. Tento názor má dvě vady. Studentka v úvodní části zmiňovala neutralitu státu v náboženské výchově, pak by vznikla otázka, proč právě tyto směry a nikoliv jiné, buddhismus, hinduismus, atavismus atd. Lze pochopit motivaci, ale svoboda je prostor pro vlastní aktivitu, tak ji chápe evropská civilizace. Stojí-li někdo o informace, má svobodný přístup k informacím.

Drobnou poznámku k náboženskému oděvu u případu Belgin Dugru vs. Francie. Nemohu si pomoci, ale nenalézám žádnou ústavní argumentaci, která by na daný případ navazovala. Není jasné, jaký druh sportu by měl být na střední provozován, aby to bylo v rozporu se šátkem na hlavě. Asi případný je bonmot o dítěti vylitém s vaničkou. Francie má potíže s přistěhovalci, ale určitě to nebude jejich šátky.

Ač nemohu vyjádřit žádné sympatie k islámu, pak se musím stejným způsobem postavit k druhé kauze Leyla Sahin vs Turecko. I zde platí základní otázka materiálního právního státu, jakým právem se posuzuje důvod nošení šátku. Proč se někdo automaticky domnívá, a má potřebu k tomu zaujímat postoj, když má na sobě někdo nějaké oblečení. Vzniká důvodně otázka, zda nejde o projev blasfemie.

Na základě shora uvedeného rozboru navrhuji hodnotit práci studentky s výhradou ústního projevu známkou velmi dobře a to vzhledem ke shora uvedeným výhradám. U obhajoby by se měla studentka zaměřit na otázku, charakteru práva svobody vyznání z hlediska Listinou založených atributů v případě novorozence a charakteru omezenosti práva u blasfemie ve vztahu k postojům papeže.

V Sokolově dne 22.4.2015

JUDr. Milan Tomeš